

ומחזיקין ידי נכרים. פירשתי לעיל צ"ד (מ"ג).
ואגב גררר תנייה הכא דקא חשיב מפני דרכי שלום, וכל
צבא זו תנינא צפרק הניזקין (גיטין סא.) והכא עיקר
והתם [אגב] גררר: ירושלמי (שס.) ר' יוסי צרבי תנינא

ולכזור חול. וא"ת הא דפרין צסוף הניזקין (גיטין ד'
סא.) מאי שנא רישא גבי שביעית ללא תזור ולא תטחון
עמה ומאי שנא סיפא צבאשת עס הארץ דזוררת וטוחנת
עמה, הוה ליה למימר משום דזה ודאי וזה ספק³⁰

עין משפט נר מצוה
א מיי" פ"ח מהלכות שמיטה
ויוכל ה"ל ת. א* מיי" פ"י
מהל' עכו"ם ה"ל ה. ב מיי"
פ"ד מהל' שמיטה ויוכל ה"ל כו
ופ"א מהל' תרומות ה"ל ח ופ"ה
מהל' צטורים ה"ל ט.

מסורת הש"ס
(א) גיטין דף ק סב. לעיל פ"ד משנה
ג.

רמב"ם דפוס ישן
וכבר בארנו בפ' שקודם לזה
ענין שאמר מחזיקין ידי
נכרים בשביעית ושואלין
בשלומו:

פ"ו א יש מי שקורא אמנם
והוא אמנה ויש מי שקורא
אמנום. וענין לא נאכל ודא
נעבד שאסור לנו עבודת
הארץ ההיא, ואם תעבד על
ידי אחר אסור לאכול ממה
שתוציא:

הערות לר"ש
27 כתי"י והמהר"י לנדא.
28 כ"י. ובדפוסים ישנים: בעי.
29 גירסת הר"ש שב"מלאכת
שלמה". 30 דפירות ע"ה דמאי
הם (מהר"ש סיריליו). 31 כ"ה
בירושלמי.

פ"ו 1 כ"י ומהר"י לנדא. ובד"י:
מכזיב, וכן בהמשך. 2 כ"י.
ובד"י: אמנה. 3 עיין ברא"ש.
4 כ"י. ובד"י: אמנון.

ליקוטים
ט. בר"ש. ד"ה ירושלמי. או
דילמא לא קאי אלא
אמשאלת אשה לחברתה
כו'. ולעד"נ מלשון הירושלמי
דק על בבא אחרונה שהתירו
לברור ולטחון ולרקד [קא],
והוא הדין השאלה דשרי וודאי
אפי' בידוע של איסור דומיא
דכל הנך, אבל השאלה דרישא
דע"י תליה לא צריך כלל לדרכי
שלום. אלא דתני לה בגיטין
משום איסורא דברירה וטחינה
למייתי התירא בסיפא. (ראמ"ה)

פ"ו א. במשנה. שלש ארצות
לשביעית כל שהחזיקו עולי
בבל מא"י ועד כזיב כו'.
הרא"ש בהל' חלה סימן יד.
(שדה צופים)

עיין ר"ש ד"ה עולי
בבל⁴⁶.
46 אפשר דקאי רבנו על המשך לשון
הר"ש שם.

דרכי שלום. *ומחזיקין* ידי נכרים
בשביעית אבל לא ידי ישראל.
*ושואלין בשלומן מפני דרכי
שלום:

פרק ששי

**א שלש ארצות לשביעית כל
שהחזיקו עולי בבל
מארץ ישראל ועד כזיב לא נאכל
ולא נעבד וכל שהחזיקו עולי**

אמשאלת אשה לחברתה³⁰ לתודה. ומסיק דאמשאלת
לחודה קאי מדלא תני אינן בגיטין [צפרק] הניזקין צדדי
מילי דדרכי שלום. ומכל מקום רריך טעם דהנך דלעיל
שריין בלאו טעמא דדרכי שלום, לפי שיש לתלות להיתר,
ואם כן [הכא]²⁷ נמי לשרי בלאו טעמא דדרכי שלום.
וי"ל דהכא צידוע שאין לצרפתה כי אם פירות שביעית.
וכן מוכח בירושלמי (שס) דאמר ר' זעירא צעא²⁸
קומי ר' מנא מתני' צסתס הא צמפרש לא, אמר לו
וסתמו לאו כפירשו הוא, אני אומר נפה לספור צה
מעוה צברה לכזור צה חול ריחיס לטחון צו סממניס
תנור לטמון צו אונין של פשתן. ומדלא קאמר לנורך
פירות שישית משמע דאיירי אפילו [צידוע] דלית ליה
פירות שישית, ואפילו הכי היה רוצה ר' מנא להתיר מפני
דרכי שלום דשיין צהנך טפי, כדאשכחן צפ' המדיר
(כחצות דף עג.) גבי נדרה שלא תשאל ושלל תשאל נפה
וכצרה וריחיס ותנור שמישיתו שס רע צשכנמיו. ור'
זירא לא שרי אלא צשאלה סתס דיש לתלות, [אבל צמפרש
לא]²⁹, ומ"מ [אפילו צסתס]²⁹ אצטרך ליה טעמא
דדרכי שלום לפי שאין זו תלייה גמורה דלספור מעוה

למאי דפרשינן דאיירי צפירות
שביעית ודאי. ויש לומר
דרוצה לחשוב דמאי כודאי
לפי שחשודים עליו, והעמידנו
צחוקת שאינו מתוקן: עוד
ירושלמי (שס). תמן תנינן
נחתוס שעושה צטומאה לא
לשין ולא עורכין עמו, ותני
עלה לא צוררין ולא טוחנין ולא
מרקדין עמו, וכה אמר כן.
אמר רבי לא כאן צמולין כאן
צתרומה. והא תנן נחתוס, אית
לך [למימר]³¹ נחתוס צתרומה.
צתרייא אמרי כאן צלומת כאן צשאינו לומת. פירוש.
מתניחין צשאינו לומת. ולא יתכן תירוח זה אליצא דרצא
דאמר צשיליה הניזקין דמתניחין צעס הארץ דרבי מאיר
וטומאה וטהרה דרצנן וסיפא דמשמטיל למיס צטומאה
חלה, ועל כרחו מוקי היא דנחתוס צתרומה:

סליק פירקא
פ"ו א שלש ארצות. חלוקות צדין שביעית: עולאי
בבל. עזרא וסיעתו. וצירושלמי (הל' א) מפרש להו:
לא נאכל. לאחר שביעית בלא ציעור: ולא נעבד.
צשביעית: עולאי מצרים. יהושע צן גון וסיעתו. והרצה
כרכיס כצשו עולי מצרים ולא כצשו עולי צבל וקסצר
קדושה ראשונה (קידשה לשעתה ו) לא קי(י)דשה לעמיד
לצא (תגינה ג): *מגזיבו ועד הגהר [ועד] אמנום.²
מפרש צירושלמי (שס) א"ר הונא כן היא מתני' מגזיב
ועד הגהר מגזיב ועד אמנום(ו). כלומר זה לצד מורח וזה
לצד מערצ. ונהר הוא נחל מצרים. וכן משמע קצת
צירושלמי (שס) דמייתי לה צגמ' ומייתי (לה)³ נמי
צרייתא דפ"ק דגיטין (דף ט.) דטורי אמנום⁴ ונחל
מצרים. וכזיב משמע צפ"ק דגיטין (ו): דלצפונה
* מכאן שי"ד לעמוד בא.

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

עולי בבל, ואלו הן, פרשת חומת מגדל שר (ויש
שונין מגדל שד), ושינא דרור, ושורא דעכו,
וקצקיא דגלילא, וכברתא, ובית זניתא, וקובציא,
ומלתא דבירי, ובוריי רבתא, תפינס, וסנפתה,
ומחרתה דיתי, וממציא דאבהתא, וראש מגעתין,
ומגעתין עצמה, ומי ספר, ומרחשת, ומגדל חרוב,
ואולם רבתא, ונקבתא דעיון, ותיקת ברכה רבה,
דבר סנגרא, ותורנגלא עילאה דלמעלה מקיסרין,
וטרפונא דמתחם לבוצרה, ומלח דורבאי, וממרון,
ובית דיגלי סכלי, וקנת, ורפח דחגרא, ודרך
הגדולה ההולכת במדבר, ויבק, ונחל זרד, ויגר
שהדותא, ורקם רגיעא, וגיניא דאשקלון. כ"י
שהחזיקו עולאי מצרים. הם יהושע וסיעתו.

אבל לא בזמן שהיא טהורה, פ"י היכא דלתתה, רבי
שמעון בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא
תטחון מפני שחברתה נותנת לה ואוכלת. ומחזיקין
כו'. כדלעיל. ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום.
גרסינן (גיטין סב.) השתא חזוקי מחזקינן שואלין
בשלומן מיבעיא, ופירק רבינא לא צצרכה [אלא]¹
ליום אידם דתניא לא יכנס אדם לביתו של נכרי
ביום אידו ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו בשפה
רפה ובכבוד ראש.

פ"ו א שלש ארצות לשביעית כל שהחזיקו עולאי
בבל. פ"י עזרא וסיעתו. מארץ ישראל עד כזיב
לא נאכל. פ"י לאחר שביעית בלא ביעור. ולא
נעבד. בשביעית. ופירוש בירושלמי מה שכיבשו
1 כ"ה שם בגמ'.

פירוש הרא"ש

פ"ו א לשביעית. חלוקות לענין דין שביעית: עולאי בבל.
עזרא וסיעתו: לא נאכל. לאחר שביעית בלא ציעור: ולא נעבד.

עמה שמעינן ליה: מחזיקים ידי גוים. אגב גררר דדרכי
שלום תנא ליה הכא:

רמב"ם דפוס ישן

ושאמר נאכל אכל לא נעבד. ר"ל שאינו מותר עבודתה, ואם נעבדה יהיה כל הצומח בה נאכל בקדושת שביעית: ושאמר נאכל ונעבד. שמותרת עבודתה בשביעית והצומח בה יאכל בלא קדושת שביעית אלא כמו שיאכלו פירות כל שנה:

הערות לר"ש

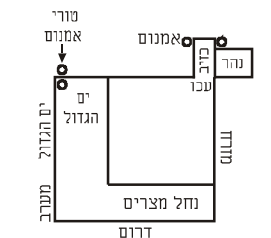
3 כ"י. ובד"י: ונהרי אמנום. 4 כ"י. ובדפוס: אמנום, וכן בהמשך. 5 מ"והשתא" עד "דעכו" חסר בד"י, ולכן הגיה המהר"י לנדא דצ"ל "ויעוד דעכו". 6 כ"י והמהר"י לנדא. ובדפוס: ועוד. 7 לא ידעתי כוננת הרב בזה, ואפשר דכוונתו כיון דאמנום אמצעי בין כזיב לנחל מצרים, הוה ליה למימר מאמנום ועד כזיב ועד הנהר כי אמנום הוא האמצעי ולא כזיב (יד דוד). *7 צ"ל היכי (משפטי שמואל). 8 מלאכ"ש. כ"י. ובדפוס: מהנהר.

ליקוטים

במשנה. מכזיב. שהוא באמצע מערבית ארץ ישראל. (חידושי הגר"א)

ועד הנהר. הוא פרת, כמו שכתוב בכמה מקומות במקרא שהוא גבול צפוני של ארץ ישראל. וכן אמנם, רק שהיא בצפונית מערבית קרובה לים שאינן שם הנהר. (חידושי הגר"א) מכזיב. ע"י פ"י הרע"ב, וכתב עליו התוי"ט ועוד שלא פ"י ועד אמנון מהיכן כו' כן נראה דצ"ל [ולא כמ"ש שלא פ"י ועד הנהר מהיכן]. ולכאורה יותר קשה לפירושו רישא דמתניתין דקתני כל שהחזיקו עולי בבל מא"י ועד כזיב, והרע"ב כ' דהרצועה היוצאת מעכו (שהיא בריבועה דא"י) עד כזיב לא כבשוה עולי בבל. וצ"ל לפירושו דה"ק כל שהחזיקו עולי בבל מא"י ועד כזיב, פ"י וכן עד כזיב, דהיא אותה רצועה שיוצאה מעכו אליה, דאע"פ שלא כבשוה לא נאכל ולא נעבד, וטעם שגזרו עליה אולי מפני שקצרה היא או שלא היתה ידועה לכל שלא כבשוה. (רש"י)

בר"ש. ד"ה מכזיב. ומיהו מפרשת אלה מסעי וכו'. עיין משנה להם. (יע"ב) ד"ה מהנהר ומאמנום ולפנים. ושמה כו'. ע"י מש"כ בהגהותי למדרש רבה בסוף פרשת מסעי בס"ד. (רש"י)

1 ד"א 190.

לארץ ישראל קיימא. וטורי אמנום³ היינו ראש אמנה דקרא (שה"ש ד) כדאיתא צירושלמי (סס) א"ר יוסטא בר שונס לכשיגיעו הגליות לטורי אמנוס⁴ הן עמידות לומר שירה שנאמר (סס) תשורי מראש אמנה. והוא הר ההר, דהר ההר (צמדנר לד) תרגום ירושלמי טורי אמנוס. (וגס) הוא צפונה של ארץ ישראל דכתיב (צמדנר לד) וזה יהיה לכס גבול כפון מן היס הגדול

תחלו לכס הר ההר. ועל זה [דשנייהן צפונה של ארץ ישראל כריך לומר דהא דמפרש מגזיב ועד הנהר ומגזיב ועד אמנוס, חד לנזרח גזיב וחד למערב]. ומיהו צפרשת אלה מסעי⁵ כשמונה גבוליה של ארץ ישראל משמע דנחל מצרים [צדרומה של א"י] צמקצוע לרומית מערבית ומחוצר לים הגדול העומד צמערבא על א"י, וטורי אמנוס דהוא הר ההר הוא לצפונה של א"י צמקצוע צפונית מערבית, ונמצאת א"י צין הר ההר לנחל מצרים, זה מצפונית מערבית וזה מדרומית מערבית והיס צמערב. ויש מקום שהיס נכנס לא"י צין הר ההר לנחל מצרים כדמוכח צפ"ק דגיטין (סס). והשתא⁶ היאך

יתישב ענין זה של משנתינו, חדל דמשמע צפ"ק דגיטין (1): דעכו לצפונה [של עיקר ריבועה] של א"י וכיז רחוק יותר, דהא צמהלך מעכו לכזיב קתני ימינו לנזרח, אלמא פניו לצפון, וכל שעה הולך ומתרחק מריבועה של א"י, אלא [דאיכא] רצועה [ד]נפקא שהיא למערבה של דרך ההולך מעכו לכזיב כדמשמע החס, [וטורי] אמנוס לצפונה של א"י סמוך לעיקרה (יותר מכזיב). ועוד דכ"י* קתני מכזיב עד הנהר דלדרבה הוה ליה למימר מאמנוס עד הנהר), דלמנוס צין כזיב לנהר שהרי הנהר לדרומה של א"י ואמנוס לצפונה ועדיין כזיב מרוחק יותר. ושמה נהר דתני הכא לא [ו] נחל מצרים הוא אלא נהר אחר לצפונה של א"י, [ו] כדפרישית דלמנוס ונהר זה לנזרח כזיב וזה למערב, וכן ההוא דתני צפרק צמרא דחלה (מ"ח). ואמנוס דהכא הוא הר ההר האמור בגבולין צפרשת אלה מסעי, ואין זה הר ההר שמת בו אהרן ד[ה]הוא⁸ בגבול ארץ אדום צדרומה של א"י צמקצוע לרומית מורחית שסם היתה ארץ אדום: נאכל. לאחר הדיבור, [כדפרישית] דקסצר קדושה ראשונה לא ק(י)דשה לעמיד לנחל, ומ"מ לענין עבודה החמירו ללא נעבד. ודוקא צמחוצר אכל צמלוש עושין כמו צקוריא צבסמוך (מ"צ), דאי לא תימא הכי אס כן ליתני ד' ארצות לשביעית, דיס לסקוריא דין לעמיה: מן הנהר⁹ ומאמנום ולפנים. וכל הספרים כתוב ולפנים וטפי הוה ניחא אי הוה גרסינן ולחוץ. ושמה¹⁰ קרי ליה ולפנים משום דמתחלת הנהר ולפנים היינו ומתחלת אמנוס ולפנים היינו חוזה לארץ, דנהר עצמו ואמנוס עצמו חוזה לארץ. ומיהו אמנוס עצמו אמרינן צפ"ק דגיטין (ט). דכל ששופע [ויורד] מטורי אמנוס ולפנים ארץ ישראל. לכך נראה דגרסי' ולחוץ, כאן וצפרק צמרא דחלה (מ"ח): (1) נאכל ונעבד.

פירוש מהר"י בן מרכי צדק

מגזיב ועד הנהר. גרסינן רב הונא אמר כן היא מתני' מגזיב ועד הנהר מגזיב ועד אמנוס. ונהר משמע נחל מצרים. א"ר יוסטא בר שונס לכשיגיעו הגליות לטורי אמנוס עתידות לומר שירה שנא' (שה"ש ד) תשורי מראש אמנה. פ"י נאכל אפי' לאחר הביעור. אכל לא נעבד. כלומר הרי היא כסוריא, דתני (לקמן מ"ב) עושין

פירוש הרא"ש

שביעית: עד הנהר ועד אמנום. לכאורה משמע דנהר הנזכר כאן הוא נחל מצרים דמיימי ירושלמי צגמ' נחל מצרים וצפ"ק דגיטין צשמעתתא דנסין שזים מיימי צרייתא שמוכיר צה נחל מצרים וטורי אמנוס, [ו] הור ההר מתרגמינן צירושלמי טורי אמנוס, והוא צפונה של ארץ ישראל דכתיב זה יהיה לכס גבול כפון מן היס הגדול הור ההר, וא"ל לומר כן דנהר מצרים הוא צדרומה של א"י ונחל לים הגדול הוא תחום מערב של א"י וטורי אמנוס הוא צמקצוע צפונית מערבית של א"י אלל היס הגדול מנזרח כדמוכח צפ"ק דגיטין, ועכו עומדת צמקצוע רצוע של א"י צפונית מורחית וכזיב משוך כלפי הצפון ורצועה של א"י יוצאה מעכו לכזיב. אלא נהר דהכא אחר הוא ועומד אלל מקצוע מורחית צפונית של ארץ ישראל (וכן) [ו]הנהר [ו]אמנוס¹ אחד לנזרח כזיב ואחד

פ"י א יש קורין אמנום והיא אמנה (שה"ש ד ד), ויש קורין סמנוס. ודע שכל מה שמצמיחה אותו הארץ בשביעית הרי הוא מותר צאכילה מן התורה, כמו שאמר הכתוב (ויקרא כה 1) והיתה שבת הארץ לכס לאכלה וכו', וכאשר נתקלקלו בני האדם והיו זורעין התצורות בשביעית ואומרים שזה הזרע הזומח לא נמח אלא ממנה שנשאר צאדמה או ממנה שדרכו

לחדש צמיחה שנייה משרשיו הנשארים צאדמה, אסרו כל הזרעים של התצורה והקטנית וכיוצא בהן הזומחים בשביעית, והם הנקראים ספיחים. וכך אמרו, ספיחים אינן אסורין מן התורה אלא מדברי סופרים, לשון ספרא (צבר פ"ד ה), כלומר אסור אכילתן. הרי נצבאר לך שהנאכל מפירות שביעית הם פירות האילן צלבד או ירקות וספיחים שחוקתן מן ההפקר שאין דרך בני אדם לזרעם, אכל שאר הספיחים שדרך בני אדם לזרעם הרי הם אסורין צאכילה מדבריהם. וכוזר כלל זה תמיד. אמר שכל מה שהחזיקו בו עוליי בב"ב מארץ ישראל, והוא אשר

לחדש צמיחה שנייה משרשיו הנשארים צאדמה, אסרו כל הזרעים של התצורה והקטנית וכיוצא בהן הזומחים בשביעית, והם הנקראים ספיחים. וכך אמרו, ספיחים אינן אסורין מן התורה אלא מדברי סופרים, לשון ספרא (צבר פ"ד ה), כלומר אסור אכילתן. הרי נצבאר לך שהנאכל מפירות שביעית הם פירות האילן צלבד או ירקות וספיחים שחוקתן מן ההפקר שאין דרך בני אדם לזרעם, אכל שאר הספיחים שדרך בני אדם לזרעם הרי הם אסורין צאכילה מדבריהם. וכוזר כלל זה תמיד. אמר שכל מה שהחזיקו בו עוליי בב"ב מארץ ישראל, והוא אשר

בתלוש בסוריא אבל לא במחובר. ויש לומר מדלא קתני הרי היא כסוריא שמע מינה לא נעבד דקתני כלא נעבד דכיבוש עזרא ועל זה הפ"י אנו סומכין. מן הנהר ומאמנום ולחוץ. הרי חוצה לארץ ונאכל ונעבד דכתיב (דברים יב) אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ, בארץ אתם חייבין לעשות ולא בחוצה לארץ.

למערבו זה לורתו: [ראה ציור בשוליים] נאכל. לאחר הדיבור דקסצר קדושה ראשונה קדשה לשעמה ולא קדשה לעמיד לנחל: וצ"ל נעבד. דלענין עבודה החמירו לאסור מדרבנן ודוקא צמחוצר אכל צמלוש עושין כמו צקוריא, דאי לא תימא הכי א"כ ליתני ד' ארצות לשביעית. ואין דיוק זה נ"ל דלא קא חשיב אלא חלוקי ארצות של א"י, וסוריא היא כיבוש יחיד ולא היתה מעולם א"י, ומיהו לשון נעבד דקאמר משמע עבודה קרקע וגזי סוריא תני עושין צמלוש צקוריא: מהנהר ומאמנום ולפנים נאכל ונעבד. דהוי חו"ל אף צבית ראשון כך הגירסא צכל הספרים. ורואי היה יותר לגרוס ולחוץ דהיינו צד חוזה לארץ, ולפי הציור שציירתי שמשך הנהר מנזרח נחל למערב ניחא גרסת הספרים, וה"פ מהנהר ולפנים לחוץ הנהר חוזה לארץ ומתחלת מראש הנהר, וכן שפיולי הנהר מתחלת חוזה לארץ ומאמנוס ולפנים לחוץ

כדריש צירושלמי (שס) אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בצרף (דברים יג), בצרף אתם חייבים לעשות ואי אתם חייבים בחוזה לארץ. עדיין אני אומר מנזות שהן תלויות בצרף אינן נוהגות אלא בצרף, יכול אפילו מנזות שאינן תלויות בצרף לא יהו נוהגות אלא בצרף, תלמוד לומר (שס יא) השמרו לכם פן יפתה לזככם וגו' וחרה אף וגו' ושממם את דברי אלה, אפילו אתם גולים ושממם את דברי אלה, מה אית לך כגון תפילין ותלמוד תורה, מה תפילין ותלמוד תורה שאינם תלוים בצרף נוהגים בצרף וצחוה לארץ אף כל דבר שאין תלוי בצרף יהא נוהג בצרף וצחו"ל. וצפ"ק דקידושין (דף לו.) יליף לה מעבודה זרה: ירושלמי (שס). [מעשה] 11 משגלו יהו פטורין. כתיב (נחמיה ח) ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וגו' כי לא עשו מימי ישוע בן נון, ולמה ישוע, רבי הלל צריה דרבי שמואל בר נחמן פגם הכתוב כבוד לדיק צקצר מפני כבוד לדיק בשעתו. הקיש ציאתן צימי עורא לציאתן צימי יהושע, מה ציאתן צימי יהושע פטורין היו ונתחייבו אף ציאתן צימי עורא פטורין היו ונתחייבו. רבי יוסי צרי חנינא [אין] מר מדבר תורה נתחייבו הדא היא דכתיב (דברים ג) והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו הצותיק וירשתה, הקיש ירושתך לירושת הצותיק מה ירושת הצותיק מדבר תורה אף ירושתך מדבר תורה. והטיבץ והרבץ מצותיק (שס), הצותיק 12 פטורין היו ונתחייבו ואתם פטורין הייתם ונתחייבתם. הצותיק 13 לא היה [עליהם] עול מלכות ואתם אע"פ שעליכם עול מלכות. הצותיק 13 לא נתחייבו עד לחתם י"ד, ז' שכבשו ח' שח' לקו, ואתם כיון שנכנסתם נתחייבתם. הצותיק 13 לא נתחייבו עד [שעה] שקנו כולה ואתם ראשון ראשון קנה ו[מת]חייבו. אמר ר' אליעזר 14 מאליהן קבלו עליהן את המעשרות, מאי טעמא, וכל זאת אכתנו כורמים אמנה וכוחצים ועל החתום שרינו לוינו כהנינו (נחמיה י). מה מקיים ר' אליעזר ואת צכורי בקרינו ולאנינו (שס), מכיון שקיבלו עליהן דברים שלא היו חייבין עליהן אפילו דברים שהיו חייבין עליהן העלה עליהן [המקום] כאלו מאליהן קיבלו. מה [מ]קיים ר' יוסי [צר] חנינא וכל זאת, מכיון שקיבלו עליהם צקצר פנים יפות העלה עליהם המקום כאלו מאליהם קיבלום. מה מקיים רבי אליעזר מצותיק, פתר לה לעמיד לבה, דא"ר חלבו [שמעון צר בה] צסס ר' יוחנן הצותיק ירשו ארץ [של] שצעת עממין ואתם עתידין לירש ארץ [של] עשר עממין. פירוש. ובבל זאת אנחנו כורתים. [האי קרא צסוף עורא (נחמיה י)] וכתוב צאותה פרשה ולהציא את צכורי ארמתנו וצכורי [כל פרי] כל עץ שנה בשנה, וכתוב צהיא פרשתא חלות תרומות ומעשרות, משמע דכל זאת קבלו עליהן מדעתן צבית שכתו, אבל מדאורייתא פטורין. ולהכי פריך לר' אליעזר דהכי נמי כתוב צאותה פרשה צכורות בנינו וצהמתנו, וצכורי צקרנו ולאנו, דכולהו חשיב צהדיהו אע"פ שהיו מחוייבין ועומדין. משמע מתוך אותה שיטה דצבית שני לא נתחייבו מדאורייתא צתרומות ומעשרות לר' אליעזר, וכן משמע צירושלמי דפ"ק דתרומות (הל' ג) וצירושלמי דיצמות פרק צית שמאי (הל' צ) דפליגי רבי יהודה ורבנן צקטן שלא הציא שמי שערות דרבי יהודה אומר תרומתו תרומה, וקאמר

מהו שיהו חייבין על הקדשים מצחוץ, כלומר דלס קטן הקדיש צהמה וצא גדול ושחטה צחוץ, כהנא אמר אין חייבין על הקדשים מצחוץ ר' יוחנן וריש לקיש תריהו 15 אמרין חייבין על הקדשים מצחוץ. וקשיא דכהנא על 16 דר' יהודה דר' יהודה פוטר טבלו דצר מורה ואת [אמר] כן, כלומר הקטן פוטר טבלו מאיסור, דתרומתו תרומה לר' יהודה, וא"כ הקדשו נמי יהא הקדש להתחייב עליו משום שחטי חוץ. וכעין שיטה זו צסוף יואל דופן (נדח מ"ו): אלא דפלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי מיתניא התם איפכא. ומשני צירושלמי (שס) כמאן דאמר מאליהן קבלו עליהן את המעשרות, כלומר דלא אמר ר' יהודה תרומתו תרומה אלא משום דתרומה דרבנן דמאליהן קבלו, וכן מוכח צירושלמי צפרק צתרא דתרומות (הל' ד) דתניא ר' חלפתא בן שאול קדירה שצשל צה תרומה מגעילה ג' פעמים צחמין ודיו. אמר ר' צא ואין למדין ממנה לענין נבלה. א"ר יוסי קשייתא קומי ר' צא תרומה צעון מיתה היא [וצמאה] ונבלה צלא תעשה [וצשישים] ואיתמר 16 הכין, אמר ליה כמאן 17 דאמר מאליהן קיבלו עליהן את המעשרות, כלומר ולכך מיקל צתרומה משום דלאו דאורייתא. וכן צסוף פ"ג דמלאי (מ"ד) גבי הא דתנן אלל הנכרי כפירותיו, משמע דליכא פלוגתא, דליכא למאן דאמר מאליהן קיבלו עליהן את המעשרות. וכן צפרק צתרא 18 דמכילתין אמרין 19 אפילו למאן דאמר מעשרות דצר תורה מודה צשמיטה שהיא מדצריהן. וצימי הלל איירי התם. וכן צריש פ"ב דמעשרות. ואמרין ב[מדרש] מגילת רות (פ"ד) צסס ר' יהושע בן לוי שלשה דברים גזרו צית דין של מטה והסכימו צית דין של מעלה [עמיהן], על שאלת שלום צסס ועל מגילת אסתר ועל המעשרות. ומפרש 20: בעשרות, שמעון צר צא צסס ר' יוחנן אמר צעון מעשרות ותרומות גלו, וכיון שגלו נפטרו מן התרומות ומן המעשרות והן חייבו את עצמן מאליהן והפרישו תרומות ומעשרות. ואמרין צצראשית רצה צפרשת וחי (צסופה, צשיטה חדשה) ג' דברים עשו צית דין של מטה ואלו הן, אחד צימי עורא צשעה שעלו מצבל וציקש הקצ"ה להחיר להם המעשרות, מה עשו הלכו וגזרו על עצמן שיהיו מעשרין שנאמר (נחמיה י) ואת ראשית עריסותינו. סיפיה דקרא מפרש [ציה] תרומות ומעשרות, וכתוב צפרשה דובכל זאת דמייתי צירושלמי (הוצא לעיל). מכל הני משמע דלא נהגו מדאורייתא צצית שני תרומות ומעשרות. ואע"ג דר' יוחנן דמגילת רות אשכתן צסוף הערל (יצמות דף פג): דאמר אנא דאמרי כרבי יוסי דקדר עולם דירושה ראשונה ושניה יש להן שלישיית אין להן, התם פליגי ר' יוחנן וריש לקיש אליצא דר' יוסי דמתני' דהתם דאמר אנדרויגוס ששגא צת ישראל מאכילה צתרומה, דקסבר ריש לקיש דמשום דתרומה דרבנן הוא דמאכילה ד[הא] קתני ר' יוסי התם צצרייתא דאנדרויגוס ספיקא הוא וצרייתא דקדר עולם ר' יוסי ולא סבר לה כדאמרין צסוף יואל דופן (נדח דף מו): ור' יוחנן סבר דהיא דקדר עולם עיקר וליתא לצרייתא דחשיב אנדרויגוס ספיקא מקמי מתני', ולאו משום דר' יוחנן סבר כר' יוסי דהא צצרייתא דצ' קופות (יצמות דף פג). קאמר ר' יוחנן דלא צעינן רציה כרבנן דאמרי תרומה צזמן הזה דרבנן. ומינה מימה הוא

הערות לר"ש

11 כ"י והגר"א. 12 בהגהות הגר"א תיבות "אבותין" עד "ונתחייבתם" נמחק. [ובהגהותיו לירושלמי גורס תיבות אלו לאחר תיבות "אף ירושתך מדבר תורה" דלעיל בסמוך]. 13 כ"י. ובדפוס: אבותיכם. 14 כ"י: אמר רבי אלעזר. ובהגהות הגר"א: ר' אליעזר אומר. 15 כ"י. ובד"י: תרוייהו. 16* צ"ל וקשיא עליה דכהנא. מרבי יהודה (משפטי שמואל). 16 כ"י. ובדפוס: ואת אמרת הכין. 17 כ"י: ליה כמה דאמר. 18 כ"י. וכע"ז בהג' מהר"י לנדא: בפרק י' דמכילתין. ובד"י: בפרק קמא דמכילתין. 19 כ"י והמהר"י לנדא. ובד"י: ואמרין. 20 כ"י. ובדפוס: בשיבוש: ומפרש במסכת מעשרות.

ליקוטים

[שייך לעיל עמוד ב]

ה. במשנה. אין פוחתין כו'. נ"ל מדלא יהיב שיעורא בשיבולת שועל ובשיפון ע"כ בשיעוריהו כשעורין שהם ממינן. וכוסמין להכי תני מפני שהם מין חטים ואף מין שעורים. ועוד דשיעורין חלוק מתרווייהו, ומה שאמר בגורן הוא לאפוקי בית כמ"ש הר"ש בשם התוספתא. ומשמע מכאן דיותר לכתחילה להפריש טרם דאיית פני הבית, וכ"מ עוד ממשיכ הר"ש בפ"ד דמאי מ"ד בשם הירושלמי דא"א לגורן שתיעקר א"כ נתרמה ממנו תרומה, ושיעורא להשאג"א תשו' צ"ז. (רש"ש) רע"א פרס. נ"ל דקאי אתרווייהו אגרוגרות ואדבילה. כלומר חצי קב גרוגרת וחצי מנה דבילה, כיון שהם מין אחד, אלא שהדבילה היא אחר שנדרסות, אין סברא לחלק בשיעוריהו, ומסתמא קב גרוגרת הוי כמו מנה דבילה (לת"ק). וממילא לר"ע דבילה שיעורו חצי מנה ה"ה לגרוגרת די בחצי קב, וזה דלא כדמעט קצת מהמפרשים. [יותר מזה מצינו בסנהדרין (דף ע.) מתוך שכפל רבי יוסי ביין נמצא כופל אף בבשר, ולפ"ז יפלוג ג"כ על הא דפ"ד מ"ב דכלים לטעם שכתב הר"ש שם, והל"ל שם וכדברי ר"ע ברובע, כמו בכתובות פ"א מ"ד ורב"ב פ"ז מ"ב ובפרה פ"א מ"א. (רש"ש) חצי לוג יין. בשנות אליהו פירש שזהו שיעור לטבל ב' סעודות. ותמוה דבעירובין (כט א') מוכח להדיא דבכדי לאכול בהם הוא פחות מב' רביעיות והוא שיעור ליינ מבושל, אבל חצי לוג הוא שיעור לשותות בב' סעודות והוא לשאינו מבושל. ודע דמשיכ"ב בפי' הקצר היינו ד' איסרים וכן לקמן מ"ז כ' פונדיון הוא ד' איסרים, ט"ס וצ"ל ב' איסרים. (רש"ש)